

Socialdepartementet
Enheten för folkhälsa och sjukvård

Förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol m.m.

Sammanfattning

På grund av det fortsatt allvarliga smittläget med anledning av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 föreslås att förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol, som gäller till utgången av februari 2021, ska fortsätta att gälla till och med den 11 april 2021. I förordningen finns regler om förbud mot servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat. Vidare föreslås att förbudet mot att servera alkohol mellan klockan 20.00 och 11.00 ska gälla fram till den 28 februari 2021. Från den 1 mars 2021 ska förbudet att servera alkohol gälla från klockan 22.00. Undantag görs, liksom tidigare, för servering på särskilda boenden och rumsservering på hotell eller från minibar i hotellrum.

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:62) om ändring i förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol

Härigenom föreskrivs att förordningen (2021:62) om ändring i förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol ska utgå.

1.2 Förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol

Härigenom föreskrivs att förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol, som gäller till utgången av februari 2021, ska fortsätta att gälla till och med den 11 april 2021.

1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol

Härigenom föreskrivs att 3 § förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol ska ha följande lydelse.

3 §¹ Servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat är förbjuden mellan klockan 22.00 och 11.00.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2021.

¹ Senaste lydelse 2020:1294.

2. Förslag om fortsatt giltighet av förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol

Förslag: Förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol ska fortsätta att gälla till och med den 11 april 2021. Undantag görs, liksom tidigare, för servering på särskilda boenden och rumsservering på hotell eller från minibar i hotellrum.

Skälen för förslaget

Allmänt om den rådande situationen och spridningen av viruset som orsakar covid-19

Sverige och omvärlden befinner sig fortsatt i en mycket allvarlig situation med anledning av spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19. Sammantaget har under vecka 3 ca 11 000 dödsfall bland personer med bekräftad covid-19-infektion rapporterats i Sverige och ca 575 000 personer har konstaterats smittade av viruset. Fram till och med den 4 februari 2021 har 264 148 personer påbörjat vaccination i Sverige, vilket motsvarar 3,22 procent av befolkningen. Det finns fortsatt regionala skillnader i smittspridningen men denna befinner sig alltså på en hög nivå sett till landet som helhet. Folkhälsomyndigheten bedömer dessutom att många personer väntas insjukna i covid-19 under de kommande veckorna även om den nedåtgående trenden skulle fortsätta. En smittspridning som har tagit fart igen efter en period av minskning har kunnat konstateras i flera andra europeiska länder och det är därför fortsatt mycket angeläget att vidmakthålla de åtgärder som finns på plats för att minska fysisk kontakt mellan människor. De modelleringar som Folkhälsomyndigheten har presenterat visar dessutom att även små försämringar i allmänhetens följsamhet till gällande smittskyddsrestriktioner mycket kraftigt skulle öka risken för en tredje våg av covid-19 i Sverige. Utöver detta finns en hög, och sannolikt ökande, förekomst i landet av nya varianter av viruset vilka bedöms ha en ökad potential för spridning. Mot bakgrund av ovanstående gör Folkhälsomyndigheten bedömningen att gällande restriktioner, vare sig de meddelats i form av bindande regler eller rekommendationer, bör ligga fast i ytterligare minst 3–4 veckor.

Det är i nuläget inte möjligt att med säkerhet förutse hur pandemin kommer att utvecklas eller hur länge den kommer att pågå. Det är därför särskilt angeläget att säkerställa att alla adekvata åtgärder kan vidtas för att bromsa spridningen av viruset parallellt med att åtgärder för att skyndsamt erbjuda

Sveriges befolkning vaccin mot covid-19-infektion vidtas. Om nödvändiga åtgärder inte vidtas kan det innebära stora risker för en ökad smittspridning i befolkningen, vilket i sin tur kan leda till ett kraftigt försämrat hälsoläge, en hög belastning på hälso- och sjukvården och dess personal samt en ökad dödlighet, framför allt bland riskgrupper. Det är mot bakgrund av detta ytterst angeläget att det allmänna fortsatt ges möjligheter att motverka trängsel och på annat sätt förhindra spridning av sjukdomen covid-19 samtidigt som alla och envar har skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra smittspridning, i enlighet med de skärpta nationella föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 som började gälla den 14 december 2020 (HSLF-FS 2020:80).

Regeringen har genomfört flera insatser som syftar till att ytterligare bromsa spridningen av det virus som orsakar covid-19. Den 10 januari 2021 trädde lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (covid-19-lagen) i kraft. Genom lagen och anslutande föreskrifter ges det allmänna möjligheter att åtgärda trängsel eller förhindra smittspridning på annat sätt. Det gäller t.ex. vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, handelsplatser som är öppna för allmänheten samt vissa platser för privata sammankomster. Den nya lagen gäller tillfälligt och upphör att gälla vid utgången av september 2021. Den 10 januari 2021 trädde dessutom nya regler i lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen i kraft. I lagen finns bestämmelser om tillfälliga smittskyddsåtgärder för att förhindra spridning på serveringsställen av det virus som orsakar covid-19. Bestämmelserna innebär bl.a. att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om att öppettiderna hos serveringsställen ska begränsas i smittskyddssyfte om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19. Lagändringarna är utformade så att de ger möjligheter till ingripande åtgärder för att minska smittspridning på serveringsställen, liknande de åtgärder som möjliggörs på andra områden som omfattas av covid-19-lagen.

Regeringen har, med stöd av ett bemyndigande i 3 kap. 10 § alkohollagen (2010:1622), meddelat bestämmelser som syftar till att begränsa sådan servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat som omfattas av alkohollagen. Från och med den 20 november 2020 är det förbjudet med sådan servering som avses i alkohollagen mellan klockan 22.00 och 11.00, med vissa undantag. Förbudet regleras i förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av

alkohol. Förordningen upphör att gälla vid utgången av februari 2021. Regeringen beslutade den 22 december vidare att ytterligare begränsa tiden för servering till att gälla mellan klockan 20.00 och 11.00. Ändringarna trädde i kraft den 24 december och gäller till och med den 14 februari 2021.

Behovet av fortsatta begränsningsåtgärder när det gäller servering av alkohol

Förbudet mot sådan servering som avses i alkohollagen vid vissa begränsade tidpunkter har gällt sedan den 20 november 2020. Även om Folkhälsomyndigheten konstaterar att smittläget har förbättrats något är bedömningen att Sverige fortsatt befinner sig i ett mycket allvarligt läge. Till detta kommer att mutationer av viruset som sprids globalt har identifierats även i Sverige. Hittills har 98 fall av sådana virusvarianter hittats bland provtagna personer. De nya varianterna tros vara mer smittsamma än ursprungsviruset vilket ytterligare manar till försiktighet. De modelleringar som Folkhälsomyndigheten har presenterat visar dessutom att även små försämringar i allmänhetens följsamhet till gällande smittskyddsrestriktioner mycket kraftigt skulle öka risken för en tredje våg av covid-19 i Sverige. Mot bakgrund av ovanstående har Folkhälsomyndigheten gjort bedömningen att gällande restriktioner, vare sig de meddelats i form av bindande regler eller rekommendationer, bör ligga fast i ytterligare minst 3–4 veckor.

Ett förbud mot att servera alkohol utgör ett ingrepp i den grundlagsskyddade näringsfriheten enligt 2 kap. 17 § regeringsformen. En begränsning av näringsfriheten får införas endast för att skydda angelägna allmänna intressen och aldrig i syfte enbart att ekonomiskt gynna vissa personer eller företag.

Förutom det rådande epidemiologiska läget utgör lov- och helgdagar, t.ex. sportlovet och påsken, särskilt riskfyllda perioder för spridningen av smitta då detta är en tid då vi vanligtvis ökar vårt umgänge och träffar personer utanför vårt närmaste hushåll. För att minska spridningen av covid-19 måste dock antalet kontakter mellan människor begränsas och åtgärder vidtas för att förlänga och utöka befintliga smittskyddsåtgärder. Befolkningen har förvisso under lång tid haft en hög benägenhet att följa Folkhälsomyndighetens föreskrifter, allmänna råd och rekommendationer. Den svåra situation som har uppkommit till följd av den pågående pandemin har emellertid aktualiserat behov av åtgärder som inte endast kan säkerställas med stöd av dessa föreskrifter, råd och rekommendationer. En sådan åtgärd

är regeringens beslut att med stöd av alkohollagen förbjuda sådan servering av alkohol som omfattas av alkohollagen under vissa bestämda tider.

Spridning av sjukdomen covid-19 sker framför allt vid nära kontakt mellan människor genom så kallad droppsmitta. Serveringsställen utgör en särskild riskmiljö för smittspridning. Det gäller inomhusmiljöer i allmänhet men barer, restauranger och nattklubbar i synnerhet. Den ökade risken för smittspridning på dessa inrättningar består främst av att individers beteende förändras vid intag av även små mängder alkohol, vilket medför minskad följsamhet till råd och rekommendationer samt en bristande förmåga att skydda sig själv och andra. Flera tillfällen då där alkohol konsumeras, såsom i barer, på klubbar eller privata fester medför i sig en risk för trängsel i utrymmen som inte är anpassade efter den rådande situationen. Som i många andra inomhusmiljöer kan ventilationen vara dålig och cirkulation av luft vara begränsad. Alkoholens effekter på beteendet kan göra det svårt att hålla avstånd till andra. Vid den tillsyn som har bedrivits med stöd av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen har det konstaterats att följsamheten till råd och rekommendationer minskar i takt med att alkoholkonsumtionen ökar, oavsett vilka åtgärder som serveringsställena vidtar. Vid serveringsställen som huvudsakligen serverar mat ökar alkoholkonsumtionen efter att den beställda maten har konsumerats, vilket innebär att det efter en viss tid på kvällen blir allt svårare för personalen att säkerställa att besökare följer reglerna. Att vistas på krogar, barer och restauranger kan i nuläget således fortsatt medföra en risk för ökad smittspridning. Detta gäller även när sådan verksamhet bedrivs av studentkårer och studentnationer.

Socialdepartementet remitterade i november 2020 en promemoria med förslag till den nya förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol (S2020/08228). Enligt förslaget skulle sådan servering av alkohol som omfattas av alkohollagen vara förbjuden mellan klockan 22.00 och 11.00. Regeringen fattade beslut om en förordning i enlighet med förslaget den 18 november 2020 och den trädde i kraft den 20 november 2020. Den 18 december 2020 remitterade Socialdepartementet ytterligare en promemoria med förslag om att förbudet mot att servera alkohol tillfälligt skulle skärpas och gälla mellan klockan 20.00 och 11.00 (S2020/09651). De överväganden som presenterades i promemoriorna gällande behovet av restriktioner gäller även för de förslag som presenteras i denna promemoria. Förhållandena är extraordinära och det finns därför synnerliga skäl för att fortsatt begränsa alkoholservering på serveringsställen i syfte att minska

smittspridningen och skydda människors liv och hälsa. Förslaget är därför att förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol ska fortsätta att gälla till och med den 11 april 2021. Vid den tidpunkten torde en ansevärd del av Sveriges befolkning vara vaccinerad mot covid-19, vilket i sin tur minskar insjuknande och därmed belastningen på hälso- och sjukvården. Vidare har covid-19-lagen då varit tillämplig i drygt fem månader vilket innebär att berörda aktörer och verksamheter ytterligare har hunnit utarbeta rutiner och säkerställa arbetsätt som minskar riskerna för smittspridning. Om smittläget förvärras, eller i vart fall inte förbättras, kan förordningen dock komma att förlängas ytterligare. I motsatt situation med ett påtagligt förbättrat smittläge kan förordningen komma att upphöra att gälla före den 11 april 2021. Vidare kan, vid gynnsammare förhållanden, tidpunkten från när servering av alkohol förbjuds senareläggas. Frågan om vilka tidpunkter som ska gälla för förbudet behandlas närmare i avsnitt 3.

Skydd av liv och hälsa är ett sådant allmänt intresse som motiverar ingrepp i den grundlagsskyddade näringsfriheten. Den nu föreslagna begränsningen bedöms som nödvändig med hänsyn till den pågående pandemin. Åtgärden är rimlig för att motverka smittspridning. De negativa effekter i förhållande till näringsfrihet som kan uppkomma till följd av begränsningen bedöms därmed inte gå utöver det som den föreslagna bestämmelsen ytterst syftar till, nämligen att skydda enskildas liv och hälsa. Det bedöms inte heller finnas något alternativt sätt till mindre ingripande åtgärder som samtidigt skulle ge nödvändiga möjligheter att förhindra smittspridning. Begränsningen bedöms därför förenlig med regeringsformens regler om näringsfrihet.

3. Förslag till förlängning av det tillfälliga förbudet mot servering av alkohol mellan klockan 20.00 och 11.00

<p>Förslag: Förbudet mellan klockan 20.00 och 11.00 mot sådan servering av alkohol som omfattas av alkohollagen ska förlängas och gälla till och med den 28 februari 2021.</p>

Skälen för förslaget

Behovet av ett förlängt förbud mot att servera alkohol efter klockan 20.00

Barer, restauranger och nattklubbar är, som ovan anförts, särskilda riskmiljöer för smittspridning. Anledningen till detta är dels att intag av även små mängder alkohol medför minskad följsamhet till råd och rekommendationer

och försämrar förmågan att skydda sig själv och andra, dels att flera platser där alkohol konsumeras medför risker för trängsel vilket i sin tur ökar smittspridningen. Mot denna bakgrund fattade därför regeringen den 18 november 2020 beslut om förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol. Genom förordningen infördes ett förbud mot sådan servering av alkohol som omfattas av alkohollagen mellan klockan 22.00 och 11.00. På grund av den ökade smittspridningen i samhället och en oro för mycket resande under jul- och nyårshelgerna fattade regeringen den 22 december 2020 även beslut om att skärpa förbudet. Från den 24 december 2020 är det således förbjudet att servera alkohol mellan klockan 20.00 och 11.00. I promemorian som låg till grund för förslaget anfördes att det finns risk för att smittspridningen ökar om inte ytterligare åtgärder vidtas samt att smittspridningen fortsatt är kvar på en mycket hög nivå och inte har lättat sedan ytterligare begränsningar meddelades i december. Svensk hälso- och sjukvård är tungt belastad och ansträngd av pandemin samtidigt som annan planerad vård ställs in eller skjuts upp. En begränsning av alkoholserving från klockan 20.00 bedömdes vara en ändamålsenlig åtgärd för att minska smittspridningen.

Som inledningsvis framhållits befinner sig Sverige fortsatt i ett extraordinärt läge med anledning av spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19. Det är i nuläget inte möjligt att med säkerhet förutse hur pandemin kommer att utvecklas eller hur länge den kommer att pågå. Folkhälso-myndigheten bedömer dock att många personer väntas insjukna i covid-19 under de kommande veckorna även om den nedåtgående trend som har observerats de senaste veckorna skulle fortsätta. Som framgår i inledningen av promemorian så pågår dessutom för närvarande en spridning av vissa virusmutationer som ytterligare understryker lägets allvar, och majoriteten av Sveriges befolkning har ännu inget vaccinationsskydd mot viruset. Folkhälsomyndigheten har, som framgår av avsnitt 2, konstaterat att små försämringar i allmänhetens följsamhet till gällande smittskyddsrestriktioner mycket kraftigt skulle öka risken för en tredje våg av covid-19 i Sverige. Folkhälsomyndigheten har bedömt att gällande restriktioner, vare sig de meddelats i form av bindande regler eller rekommendationer, bör ligga fast i ytterligare minst 3–4 veckor. Mot denna bakgrund framstår det som mycket angeläget att fortsatt vidmakthålla de åtgärder som finns på plats för att minska fysisk kontakt mellan människor. Skydd av liv och hälsa är också ett sådant allmänt intresse som motiverar ingrepp i den grundlagsskyddade näringsfriheten. En fortsatt begränsning bedöms också som nödvändig med hänsyn

till den pågående pandemin och får betraktas som rimlig för att motverka smittspridning. Det bedöms inte heller finnas något alternativt sätt till mindre ingripande åtgärder som samtidigt skulle ge nödvändiga möjligheter att förhindra smittspridning. Sammantaget finns därför synnerliga skäl för regeringen att fortsatt förbjuda alkoholservering mellan klockan 20 och klockan 11. Den tillfälliga begränsningen, som i nuläget gäller till och med den 14 februari 2021, föreslås förlängas till och med den 28 februari 2021.

Det är också av stor vikt att åtgärder – som har en mycket stor inverkan på den verksamhet som bedrivs av restauranger, nattklubbar, hotell etc. – bedöms och omprövas löpande för att säkerställa att de alltså fortsatt är angelägna ut smittskyddssynpunkt. Detta motiverar att förlängningen inte ska vara längre än vad som är absolut nödvändigt med hänsyn tagen till den rådande situationen. Därmed begränsas också i möjligaste mån de negativa effekter som uppstår i förhållande till näringsfriheten.

Efter att förbudet mot att servera alkohol efter klockan 20.00 upphör att gälla den 28 februari 2021 föreslås i denna promemoria att förbudet återigen ska gälla från kl. 22.00. Om smittläget bedöms kräva det, kan dock förordningen även i denna del komma att förlängas ytterligare. I motsatt situation – med en gynnsam utveckling ur ett smittskyddsperspektiv – kan förbudet att servera alkohol efter klockan 20.00 upphöra före utgången av februari. Den tidpunkt som föreslås gälla genom förslaget baseras, liksom i tidigare remitterade förslag, på att det ska vara möjligt för serveringsställen att kunna genomföra viss kvällservering av mat och dryck, samtidigt som sociala kontakter mellan olika personer på serveringsställena begränsas för att minska riskerna för spridning av sjukdomen covid-19.

Konsekvenser och ekonomisk ersättning

De begränsningar som har införts och de beteendeförändringar som har uppkommit med anledning av pandemin har medfört och medför en mycket svår situation för verksamheter, arbetstagare och egenföretagare. Alla åtgärder som vidtas behöver förhålla sig till företagens möjligheter till överlevnad och återhämtning samtidigt som skyddet för enskildas liv och hälsa måste ges prioritet.

Socialdepartementet remitterade i november 2020 en promemoria med förslag till den nya förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol (S2020/08228). De överväganden om konsekvenser för bland annat

företag, arbetslösheten, staten, kommuner och regioner som presenterades i den promemorian gäller även för den nu aktuella ändringen.

Vad gäller ekonomisk ersättning har regeringen under 2020 och början av 2021 fattat ett stort antal beslut om olika ekonomiska stöd till företag som drabbas av pandemin och av de föreskrifter och begränsande beslut som fattats. Exempel på åtgärder som har vidtagits är omsättningsstöd till enskilda näringsidkare, omställningsstöd till företag som har fått minskad omsättning, stöd vid korttidsarbete, utökat statligt ansvar för sjuklöne-kostnader, anstånd med skatteinbetalningar, statlig lånegaranti för små och medelstora företag, tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter och egenavgifter, tillfällig rabatt för hyreskostnader i utsatta branscher och stöd till inställda eller uppskjutna kulturevenemang.

Regeringen överlämnade i januari 2021 propositionen Förstärkta stöd till företag, nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga och andra åtgärder med anledning av coronaviruset till riksdagen i vilken det lämnas förslag om fortsatt möjlighet till stöd vid korttidsarbete under perioden 1 december 2020–30 juni 2021 (prop. 2020/21:83). Stödet föreslås under denna period vara förstärkt genom att staten tar en större andel av kostnaderna för korttidsarbete och genom en ny nivå för arbetstidsminskning. I propositionen föreslås vidare en tillfällig nedsättning av det samlade uttaget av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift på ersättning till personer som vid årets ingång har fyllt 18 men inte 23 år. Propositionen innehåller även förslag om medel för att både utöka och förstärka omställningsstödet för januari–februari 2021. Vidare lämnas förslag om medel för ett ytterligare förstärkt omställningsstöd i de fall regeringen beslutar om stängning av vissa verksamheter. Slutligen lämnas förslag om ökade medel för sjukpenning, för att tillfälligt kunna upphöra med att pröva den försäkrades arbetsförmåga mot ett på arbetsmarknaden normalt förekommande arbete efter dag 180 i rehabiliteringskedjan, och om ökade anslag till vissa myndigheter för hantering av stöd.